

Patografija - vpliv bolezni na življenje in delo znamenitih osebnosti (2004)

Simpoziji, poimenovani po zgodovinarju medicine doc. Ivanu Pintarju (1888–1963), ki je pred 70 leti (1934) uvrstil zgodovino medicine v predmetnik tedaj še nepopolne Medicinske fakultete v Ljubljani, so postali srečanja vseh, ki spoštujejo zdravstveno preteklost ter odkrivajo že pozabljeno zgodovino zdravstvene kulture na naših tleh. Velike osebnosti, ki so orale slovensko ledino na področju zdravstva, farmacije, veterine, biologije in drugih naravoslovnih znanosti, smo predstavili v preteklih srečanjih. Tokratno pa se dotika pri nas doslej neobravnavane teme: patografije, oz. preučevanja medicinske biografije posameznika ter vpliva bolezni na življenje in delo znamenitih osebnosti.

Znanstveno srečanje smo pripravili sočasno z izidom prevoda monografije Bolni Habsburžani (Die kranken Habsburger), znanega avstrijskega profesorja patologije Hansa Bankla. Zanimivo delo argumentirano in dokumentarno podprto predstavlja psihofizično zdravje in bolezni družinskih članov ene najmogočnejših evropskih dinastij. Zaradi večstoletne povezanosti slovenskega kulturnega in etničnega prostora s habsburško monarhično tradicijo in preteklostjo, bo izid slovenskega prevoda (prevajalk Jakobine Slapar in Marjete Kočevar) s spremnimi študijami – zgodovinskomedicinsko (Zvonke Zupanič Slavec), zgodovinsko (Igorja Grdine) in geografsko (Marijana M. Klemenčiča) – ter znanstvenim srečanjem približal javnosti srednjeevropsko plemstvo tudi po njegovi obolevnosti.

Želeli smo odpreti nove poglede na vpliv bolezni na življenje in delo znamenitih osebnosti, posebej vladarjev in umetnikov. S poznavanjem te plati eksistence bomo bolje razumeli nekatere zgodovinske, politične in druge pomembne odločitve ter v splošnem ovrednotili pomen psihofizičnega zdravja za ustvarjalnost.

Kolikšna bi bila ustvarjalna bera na najrazličnejših področjih človeškega duha, če ne bi toliko genialnih ustvarjalcev podleglo različnim boleznim. Poglejmo le nekaj primerov: za tuberkulozo so umrli Francišek Asiški, Atila, Molière, Čehov, Vivaldi, Chopin, Toulouse Lautrec; za sifilisom Erazem Rotterdamski, Arthur Schopenhauer, Paganini, Flaubert, Baudelaire; raku sta podlegla Sigmund Freud in Evita Peron; številnim se je omračil um; alkoholizem je gospodoval v življenjih Aleksandra Velikega, Petra Velikega, ameriškega predsednika Lyndon-a Johnsona, pa Stalina in Jelcina ter pop zvezde Elvisa Presleya; narkomanija in tabletomanija sta uničili življenja Marilyn Monroe, Janis Joplin, Jimmy-ja Hendrix-a; v sodobnejšem času pa sta za aidsom umrla Freddy Mercury in Rudolf Nurejev. Podobnih primerov je poln pričujoči zbornik! Spontano se mi poraja misel, kako silovit ustvarjalni opus je človeštvu darovalo tudi dolgo življenje nekaterih umetnikov, kot skladatelja Verdija ali pisatelja Tolstoja, a se zavedam relativnosti zapisanega. Hkrati pa se zavedam, da kakovostnejše in daljše življenje ustvarjalnega človeka najverjetneje obeta tudi njegovo večjo plodovitost. Zato še posebej kot zdravniki čutimo potrebo in dolžnost po ohranjanju psihofizičnega zdravja.

Do individualnih in kolektivnih (epidemičnih ali celo pandemičnih) bolezni družba ne more in ne sme ostati brezbrizna, zato tovrstna srečanja ne opravljajo le akademskega poslanstva in ne nagovarjajo le stroke, ampak tudi širšo javnost k osveženemu varovanju zdravja, spoštovanju dosežkov javnega zdravstva, mentalne higiene, zdravega načina življenja. Tudi vrhunska medicina naj za ljudi, ki s svojo izjemnostjo bogatijo vse človeštvo, stori vse, kar je v njeni moči. Spomnimo se nedavnega klica za levkemijo obolele vrhunske flavtistke Irene Grafenauer!

Srečanje je nakazalo možnosti nadaljnje obravnave interdisciplinarne teme patografije, saj je pravo vsebinsko bogastvo! Če je osrednje evropsko plemstvo patografsko odlično raziskano in so nam znane njihove bolezni ter posledice dedne hemofilije, ostaja za nas nedosežen horizont poznavanje patografije lokalnega in

bližnjega plemstva; poznamo jo le za grofe Celjske in Turjaško gospodo. Analogno plemiškim raziskavam bi želeli boljše poznati patografijo znamenitih umetnikov, ki so bili bolni. Bolezen je namreč – pri nekaterih blago pri drugih pa močno ali celo usodno – zaznamovala njihovo ustvarjalnost.

Raziskovalce čaka še veliko dela, da bodo pri razumevanju in biografijah ustvarjalcev-bolnikov, ki so zaznamovali svoj čas, odmerili pravo pozornost tudi tej temni strani njihovega zasebnega življenja.

Hvaležni smo, da se je našemu povabilu odzval mednarodno priznani strokovnjak, paleopatolog in mumilog, prof. dr. Eugen Strouhal iz Prage, ki je srečanje obogatil s predstavitevjo sodobnih možnosti raziskovanja bolezni na egipčanskih mumijah. Imenitno prenovljena mumija Amonovega svečenika Isahte, ki jo hranijo v Narodnem muzeju, je srečanje vsebinsko povezala s to ustanovo, kjer je bila mumija demistificirana kot atribut paleopatoloških raziskav.

Zvonka Zupanič Slavec
organizatorica simpozija in urednica zbornika

Vsebina zbornika

Zvonka Zupanič Slavec: Uvodnik:

Vpliv bolezni na življenje in delo znamenitih osebnosti

The Influence of the Disease upon Life and Work of Famous Persons

Igor Grdina: Habsburška sfinga brez uganke

The Habsburg Sphinx without an Enigma

Prim. mag. Mario Kocijančič: Bolezni Habsburžanov – odsev stanu, okolja in časa

Diseases of Hapsburgs – Reflection of Class, Society and Time

Eugen Strouhal: *Identification of Historical Persons in the Shaft Tomb of Iufaa at Abusir (Egypt, end 26th-beginning 27th Dynasties) – Examination of Mummies from the Tomb of Iufaa at Abusir (Egypt)*

Identifikacija zgodovinskih osebnosti – svečenika Iufaa-e iz Shaftove grobnice v Abusirju oz. raziskava mumij iz grobnice Iufaa v egipčanskem Abusirju

Pavel Čech: *Reflection of loss a sensory function in the works of two Czech composers*

Odsev izgube sluha in vida v delu dveh čeških skladateljev

Dušan Kos: Trdota kot vrednota. Prispevek k historični antropologiji impotence
Hardness as a Worth. Contribution to the Historical Anthropology of the Impotence in the Pre-bourgeois Period

Amir Muzur, prof. dr. Ante Škrobonja: *Teškoće i satisfakcije patografske analize povijesnih ličnosti: primjer Hildegarde Bingenske*

Difficulties and Satisfactions of the Pathographic Analysis of the Historical Persons: the Case of Hildegard of Bingen

Zvonka Zupanič Slavec: Hemofilija med evropskim plemstvom

Haemophilia among European Nobility

Janez Štupar, Franci Dolinšek, Mirko Bizjak, Bojan Budič, Jure Simčič: Elementna analiza las, pripomoček pri ugotavljanju vzroka smrti Velikega vojvode Mirka Petroviča-Njegoša

Trace Element Analysis of the Hair of Duke Mirko Petrović-Njegoš; a Possible Means of Clarification of his Death

Dušan Nećak: Prestolonaslednik Djordje Karadjordjević, bolnik ali posebnost

Crown prince George Karadjordjević – a character or a lunatic?

Zvonka Zupanič Slavec: Patografija duševno bolnih in nasilnih vladarjev

Pathography of the Insane and Aggressive Sovereigns

Pavle Kornhauser: Bolezni Huga Wolfa in dr. Josipa Ipavca

The fatal Illness that cut short the musical Creativity of Hugo Wolf and of the Physician Josip Ipavec

Franc Štolfa: Sifilis v življenju znamenitih ljudi

Syphilis in the Life of Famous People

Miran Pflaum: Egipčanska mumija v Narodnem muzeju: Projekt Isahta – konservatorsko-restavratorski pristop k ohranitvi mumije in krste Amonovega svečenika Isahte

Project of Conservation and Restoration of the Mummy and Coffin of the Amon's Priest Isachta

Eugen Strouhal: *Pathography of Lady Imakhetkherresnet, sister of the Priest Iufaa*

Patografija gospe Imakhetkherresnet, sestre svečenika Iufaa-e

Zvonka Zupanič Slavec: Zdravniki znanih državnikov

Doctors of Famous Sovereigns

Zvonka Zupanič Slavec: Zdravniki pisatelji – patografi svojih varovancev

Doctors-Writers – Pathographers of their Protégées (Patients)

Zvonka Zupanič Slavec: Patografija pop zvezd

Pathography of Pop Stars